

Toekomstbeeld parkgebied het Mouwtje en Bilderdijkpark

Bijlagenrapport

Versie 3.0
16 februari 2022

Bijlage 1 Beleidskader

Visie Buitenruimte (2018)

De Visie Buitenruimte geeft een beeld van de gewenste toekomst met prettige, toegankelijke en veilige plekken, die met aandacht zijn ingericht en worden onderhouden en beheerd. Om dat te bereiken hebben we uitgangspunten geformuleerd voor de inrichting en kwaliteit van de buitenruimte en de gebouwen. Je kunt het zien als spelregels die aansluiten bij de vraag van bewoners, ondernemers en bezoekers, nu én in de toekomst. Deze uitgangspunten hebben betrekking op dienstverlening, participatie, duurzaamheid, toegankelijkheid, veiligheid, leefbaarheid en identiteit. Per waardevolle bezitting zijn deze uitgangspunten uitgewerkt in de Visie Buitenruimte. Voor de bezitting groen zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- Gooise Meren is groen.
- Groen betekent in Gooise Meren samendoen.
- Onze ambitie is om als groene gemeente nog groener te worden.
- We gaan voor kwaliteit boven kwantiteit.
- We hebben oog voor ons groen cultuurhistorisch erfgoed.

Buitenruimte in Beeld (2020)

De Visie Buitenruimte (2018) is richtinggevend maar nog niet concreet genoeg voor de uitvoering; In de Visie Buitenruimte zijn aandachtspunten geformuleerd waarvan in de dagelijkse praktijk is gebleken dat deze aandachtspunten op verschillende manieren ingevuld kunnen worden. Het rapport 'Buitenruimte in Beeld' is in december 2020 vastgesteld en vormt de schakel tussen de Visie Buitenruimte (kaders op hoofdlijnen) en het Beheerplan 3.0 voor groen (dagelijks beheer) dat in 2021 wordt opgesteld. Het Mouwtje is in Buitenruimte in Beeld grotendeels aangewezen als hoofdgroenstructuur en sterlocatie. Dat houdt in dat het groen van belang is voor de gehele gemeente en een bijzondere plek.

Richtlijnen voor het groen

- Behoud van waardevolle bomen.
- Behoud van opgaande groenstructuren die belangrijk zijn voor de biodiversiteit.
- Bij de aanplant van bomen wordt rekening gehouden met de verdeling van soorten: maximaal 5% bomen van dezelfde soort (bijv. *Quercus robur*), maximaal 10% bomen van hetzelfde geslacht (bijv. *Quercus*) en maximaal 20% bomen van dezelfde familie (bijv. *Betulaceae*).
- Versterken van de biodiversiteit waarbij voldoende variatie in gebruikte (inheemse) soorten dit effect verstrekt.
- Houd bij herinrichting of nieuwe aanplant rekening met de waarde van groen voor informeel spelen.
- De beheerkwaliteit van groen cultuurhistorische erfgoed ligt niet hoger dan bij ander groen tenzij het beheer met behulp van vrijwilligers wordt geïntensiveerd.

Beheerplan groen (2021)

Het beheerplan groen is een document waarin voor het groen beschreven wordt welke doelen met welke middelen nagestreefd worden voor de instandhouding, het herstel en/of ontwikkeling van het groen en de natuurwaarden.

Beeldkwaliteit is een systematiek die landelijk veel gebruikt wordt. De kwaliteit die gehanteerd wordt voor de woongebieden waar de parken onder vallen was op B niveau en wordt het op C niveau. Het is in het verleden nog een tijdje zelfs op A niveau geweest. Maar daar is voor de fusie en in Bussum om financiële redenen al van afgestapt. Voor bepaalde beheers aspecten zoals onkruid in beplanting is ook landelijk het beeldniveau beschreven. Bij B niveau mag er minder of gelijk aan 30% bedekking zijn. Bij C niveau minder of gelijk aan 40%. Zo worden ook overhangend groen, geslotenheid van het plant vak, de lengte van het gras en de beschadigingen van de grasmat in de landelijke catalogus beschreven.

A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
bedekking 0% per 100m ²	bedekking ≤ 20% per 100m ²	bedekking ≤ 30% per 100m ²	bedekking ≤ 40% per 100m ²	bedekking > 40% per 100m ²
bedekking door resten 0% per 100m ²	bedekking door resten ≤ 20% per 100m ²	bedekking door resten ≤ 30% per 100m ²	bedekking door resten ≤ 40% per 100m ²	bedekking door resten > 40% per 100m ²
aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm 0 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm ≤ 10 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm ≤ 20 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm ≤ 30 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm > 30 stuks per 100m ²

Afbeelding: Beeldmeetlat onkruid in beplanting

Biodiversiteitsactieplan (2021)

Groen en biodiversiteit kunnen niet los van elkaar worden gezien en de laatste jaren is een toenemende belangstelling voor biodiversiteit waar te nemen. De mate van biodiversiteit hangt af van vele factoren, zoals de grootte van het gebied, de variatie in soorten planten en de aanwezige biotopen. In de uitvoeringsnotitie Buitenruimte in Beeld hebben wij doelsoorten benoemd. Hierdoor kunnen wij in de uitvoering sturen op maatregelen die voor de doelsoorten effectief zijn. Gelijktijdig weten wij dat vele andere soorten meeprofiten van deze maatregelen waardoor de biodiversiteit in onze gemeente omhoog gaat. In het biodiversiteitsactieplan (2021) zijn concrete maatregelen opgenomen waar en hoe de biodiversiteit binnen onze gemeente versterkt kan worden.

Voor het parkgebied geldt dat het vooral gaat om het versterken van een ecologische verbinding voor insecten, vogels (huismus/spreeuw), egel en eekhoorn. Hierbij gaat het vooral om de noord-zuidverbinding.

Waterbeleid

Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2022 (GRP)

In de 20^e eeuw hebben wij riolen aangelegd die bij hevige regen gemengd rioolwater (afvalwater gemengd met hemelwater) naar het water in het parkgebied leiden. Ook lozen wij op diverse plekken hemelwater, afkomstig van wegen, paden en daken op de sloten in het parkgebied.

In het GRP beschrijven wij op welke wijze wij invulling geven aan onze wettelijke taken (zorgplichten) op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn onze doelen en inspanningen om lozingen van gemengd rioolwater en andere verontreinigingen in het water in het parkgebied te beperken. Dit beperken houdt onder meer in dat de gemeente, samen met het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), gemengd rioolwater grotendeels afvoeren naar de rioolwaterzuivering Horstermeer (RWZI). In 2007 heeft de gemeente een zogenaamde 'bergbezinkvoorziening' (BBV) aangelegd, die de lozing van vuil op het water sterk beperkt. Met het huidige GRP zet de gemeente vooral in op het scheiden, schoon houden en vasthouden van hemelwater om schoon hemelwater zoveel als mogelijk ten goede te laten komen aan het natuurlijke grond- en oppervlaktewatersysteem.

(Ontwerp-) Waterbeheerprogramma 2022-2027

Met het Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027 geeft het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) koers aan voor een toekomstbestendig watersysteem (dat wil zeggen: het watersysteem functioneert goed, zowel in normale als in extreme – en steeds extremer wordende weersomstandigheden). Onderdeel van het Waterbeheerprogramma zijn de maatregelen die het waterschap wil nemen om het oppervlaktewater schoner en gezonder te maken. AGV houdt hierbij rekening met de eisen die de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt. De maatregelen die het waterschap neemt om de KRW-doelen te halen, legt AGV vast in het WBP. De KRW-doelen liggen vast in het regionale

Waterprogramma van de provincie en het totaalpakket is terug te vinden in het, door het Rijk vast te stellen, Stroomgebiedbeheerplan (SGBP).

Het water in het parkgebied maakt in het SGBP deel uit van het waterlichaam 'Vaarten Vechtstreek', een netwerk van watergangen welke grote delen van de gemeenten Gooise Meren en Wijdmeren bestrijkt. AGV bestempelt de waterkwaliteit als 'matig' en wijdt dit aan de hoge voedselrijkdom van het waterlichaam. Het SGBP beschrijft welke maatregelen AGV in de periode 2022-2027 wil treffen om de waterkwaliteit te verbeteren. Maatregelen zijn onder andere: 'aanleggen natuurvriendelijke oevers', 'afkoppelen van hemelwater en toenemende infiltratie', 'maatregelen in de landbouw om nutriëntenbelasting op de waterlichamen te beperken' en 'toepassen van ecologisch onderhoud en baggeren'.

Keur Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2019 (Keur)

Met de 'Keur' stelt AGV regels met betrekking tot de aan hen opgedragen zorg voor het watersysteem in de vorm van een verordening. De bepalingen in de Keur dienen de doelstellingen van AGV in het waterbeheer: veiligheid, kwaliteit en de maatschappelijke functie.

In de 'legger' (een kaart die de ligging en kenmerken van water weergeeft) bestempelt AGV de watergangen in het parkgebied als 'primaire' water (dat wil zeggen: wateren waaraan het waterschap een belangrijke functie toekent in de aan- en afvoer van water en waterberging). De Keur stelt regels en plichten voor dit water en stelt hierbij ook dat AGV onderhoud (anders dan het verwijderen van drijfvuil) in eigen beheer uitvoert. Denk bij onderhoud aan bijvoorbeeld baggeren.

Erfgoedvisie Gooise Meren (2021)

De Erfgoedvisie Gooise Meren 2021 omvat een aantal ambities. Voor deze visie op het Mouwtje zijn relevant:

- De basis in stand houden: het borgen en beheren van het karakter en de overblijfselen daarvan;
- De toegankelijkheid en de beleefbaarheid van erfgoed vergroten: door in de ruimtelijke omgeving en openbare ruimte het erfgoed zichtbaar en (be)leefbaar te maken en zo het karakter te tonen, gaat een omgeving meer leven en krijgt het diepgang. Door de verhalen van een plek te vertellen voelen bewoners zich verbonden en ontstaat samenhang en verbinding;
- Kennis en dialoog organiseren: om erfgoed als kennisbron in te zetten en er op voort te borduren, is het belangrijk om het erfgoed goed in kaart te brengen. Zo voorkomen we dat erfgoed ongekend verloren gaat. Ook het delen van kennis is relevant. Zo kan er rekening mee worden gehouden bij het eigen handelen en kan het draagvlak voor het behoud van het erfgoed worden vergroot. Kennis over ons erfgoed is mede aanwezig bij onze erfgoedpartners.

Buitenspelen (2020)

"De buitenruimte is van en voor iedereen". Hiermee begint de Visie Buitenruimte. In de Visie Buitenruimte (2018) is integraal en op hoofdlijnen omschreven welk toekomstbeeld de gemeente voor ogen heeft voor de buitenruimte in Gooise Meren voor alle verschillende disciplines zoals groen, spelen, sport, water, riolering, bruggen, etc. In de Visie Buitenruimte staan kaders/ambities als 'Spelen is belangrijk' en 'We faciliteren volwassenen, met name senioren, om te bewegen in de buitenruimte'. Kaders die heel mooi zijn maar wat betekent dat in de praktijk?

De schakel tussen de Visie Buitenruimte en de dagelijkse praktijk is gevormd door het plan 'Buitenspelen' (2020). In deze uitvoeringsnotitie is een vertaalslag gemaakt, zodat duidelijk wordt welke invulling gegeven wordt aan de kaders/ambities. Belangrijk daarbij is dat wij streven naar een buitenruimte die voor minimaal 3% bespeelbaar is. Voor het Brediuskwartier geldt dat er sprake is van bijna 11% bespeelbare buitenruimte, waardoor wordt voldaan aan de streefnorm. Deze speelruimte bestaat echter nagenoeg alleen uit informele speelruimte en niet uit formele speellocaties met speeltoestellen.

In de uitvoeringsnotitie zijn de volgende normen en richtlijnen voor spelen opgenomen:

Speelnormen:

- Minimaal 3%, bij voorkeur 5-10% van de oppervlakte is geschikt als speelruimte (formele en informele speelruimte).
- Wij werken met leeftijdscategorieën en de bijbehorende speelcirkels.
- Particuliere speeltoestellen in de openbare ruimte zijn niet toegestaan.

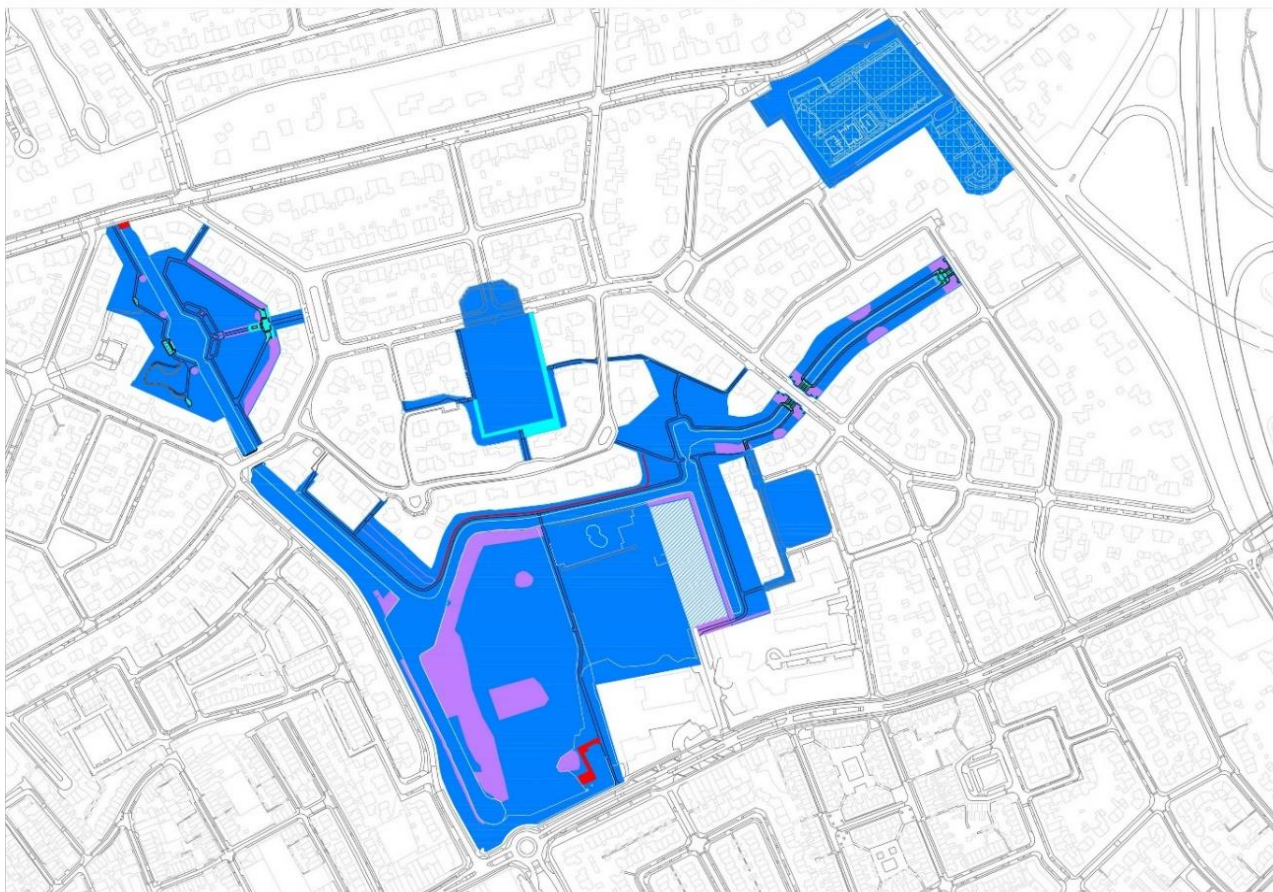
Speelrichtlijnen:

- Wij zorgen voor een evenwichtige spreiding van speellocaties.
- Bij de ligging van speellocaties houden wij rekening met een veilige bereikbaarheid van de locatie.
- Speellocaties zijn zichtbaar met name de locaties bedoeld voor de lagere leeftijdscategorieën
- Speellocatie bevatten altijd meerdere speeltoestellen/speelmogelijkheden.
- Wij streven ernaar om per wijk minimaal één centraal gelegen speellocatie zodanig in te richten dat deze goed toegankelijk is en iedereen kan mee spelen.
- Wij gaan graag in gesprek met kinderen (en omwonenden) over een speellocatie zeker bij een herinrichting of om afspraken te maken over het beheer van de speellocatie.
- Wij hanteren de regel dat bij een draagvlak van minimaal 80% van de bewoners in een straal van 150 meter een speellocatie kan worden aangelegd/verwijderd.
- Wij voorzien in beweeg (speel)ruimte voor 18+ met een minimum van één locatie per kern.
- Aandacht voor beweegruimte voor senioren met een beperktere actieradius.

Bijlage 2 Waardenkaart vanuit cultuurhistorisch onderzoek

Kaart van de hoge monumentwaarden (■) van het historische groenontwerp van D.F. Tersteeg, met aantastingen en bedreigingen

LEGENDA

- = Het beeld wijkt te sterk af van Tersteegs ontwerp of dreigt dat te gaan doen door:
  - niet historisch verantwoorde herinrichting
  - verwatering van het ontwerp door onderhoud/beheer
- = De aanleg is niet gaaf vanwege kapotte/versleten en/of ontbrekende onderdelen of omdat na privatisering delen niet meer bij het park horen
- = Toegevoegd element dat het beeld en de beleving van de historische aanleg negatief beïnvloedt (dam, hek, verharding)
- = Verstedelijk terrein dat in de toekomst weer bij de groenstructuur kan gaan horen, maar ook verloren kan gaan door een bouwbestemming

Bijlage 3 Aanbevelingen vanuit cultuurhistorisch onderzoek

Aanbevelingen voor het beschermd dorpsgezicht en gemeentelijk monument			
			Toelichting
		Alert blijven op het grondgebied en handhaven of herstellen groene bestemmingen Het Bestemmingsplan Brediuskwartier is conform het Beschermd dorpsgezicht een consoliderend plan. Toch is het nodig om alert te blijven, vooral wat betreft het behoud van grondgebied van het park. De Nota Grondbeleid Gemeente Bussum 2010-2020 geeft als doelstelling (p.4) het bevorderen van de kwaliteit van de openbare werken en de openbare ruimte. Deze doelstelling biedt de mogelijkheid om het afstoten van parkgrond tegen te gaan.	
1		Een eenduidige kaart maken met de interne begrenzingen van het "structuurbepalend groen". Die kaart is zeer hard nodig om het geheel te beschermen.	
2		Bij de uitgifte van grond nauwkeuriger de grenzen van het park bewaken en geen grond verkopen die tot het park behoort.	
3		Bij sanering van de gemeentewerf het gebied herbestemmen tot groenvoorzieningen en/of recreatieve doeleinden. (Wellicht is het bij herinrichting zinvol de voormalige gemeentekwekerij in te richten als gebied voor natuurlijke waterzuivering, een gebied dat voornamelijk bestaat uit waterbassins met riet.	
4		Het grondgebied dat bij de Bijentuin hoort herbestemmen tot groenvoorzieningen/ recreatieve doeleinden.	De huidige bestemming van de Bijentuin is M=- Maatschappelijke doeleinden (z) zonder gebouwen (p.54). Het clubhuis met bijenstal (Huizerweg 49h) samen M3/6 is een logische bestemming. Echter het bijbehorende grondgebied kan beter bestemd worden als groenvoorzieningen/recreatieve doeleinden. Bijen vliegen kilometers ver en blijven niet specifiek op het door bomen beschaduwde deel. Bestemming GR=Groenvoorzieningen als onderdeel van het grote geheel lijkt dan vanzelfsprekend en beter dan M(z).
5		Bij verandering van gebruik van de buitenruimte van school De Kwakertjes, het voormalige toegangspad tot het Mouwtje herstellen.	Over het huidige schoolplein ging in het verleden het toegangspad tot het plantsoen. Nu is de toegang niet meer zichtbaar vanaf de brug in de Willem Bilderdijklaan, waardoor de wandeling niet het

			vanzelfsprekende vervolg heeft.
Beschrijven en restaureren van alle gebouwde elementen De naar ontwerp van Tersteeg gebouwde elementen (plateaus, lunettenzitjes, trappartijen, een brug) zouden welbeschouwd al als afzonderlijke objecten beschermd moeten zijn. Daarom de volgende aanbevelingen.			
6	De zeer waardevolle gebouwde elementen van Tersteeg dienen door een deskundige te worden onderzocht.		
7	Daarna dienen ze waar nodig historisch verantwoord te worden gerestaureerd, inclusief de vier 'lantaarns' op de gemetselde pijlers bij de trappen naar de Burgemeester s' Jacoblaan.		
Archiefonderzoek Het heeft veel moeite gekost om de tekeningen en stukken betreffende de stedenbouwkundige planvorming boven water te halen. Die waren noodzakelijk om de totstandkoming van de groenstructuur te begrijpen, maar andersoortige voor onderzoek naar de groenaanleg eveneens nuttige archiefstukken konden door de omstandigheden niet worden opgespoord.			
8	Het Gemeentearchief Archief Gooise Meren doorzoeken op ontwerp- en constructietekeningen van plantsoen, bruggen, banken, straatbeplanting. Verder op oude beheerdocumenten.	Wellicht is er in het Gemeentearchief, meer te vinden in de afdeling Gemeentewerken en Plantsoenendienst over de parkaanleg. Archiefkaarten worden in dit jaar 2020 gedigitaliseerd, maar het werk stagneert.	
Opwaardering monumentstatus parken Tersteeg Het is gebleken dat de summiere beschrijving van het Beschermd Dorpsgezicht Brediuskwartier onvoldoende was om de structuur van 't Mouwtje te beschermen. Een beperkt deel van het plantsoen langs de nieuwe vaart geniet meer bescherming als gemeentelijk monument. Gezien de hoge monumentale waarden van de ontwerpen van Tersteeg, 't Mouwtje en het Bilderdijkplantsoen, dient overwogen te worden om			
9	Het geheel van plantsoenen inclusief het speelveld en de groene toegangswegen te beschermen als gemeentelijk monument en indien mogelijk als rijksmonument.		
10	Na wettelijke Rijksbescherming kan een onderhoudssubsidie worden aangevraagd, de Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM) bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed.		
Aanbevelingen voor het groen Uit het onderzoek komt naar voren dat vanuit de optiek van een tuinhistorisch belangrijke aanleg de kwaliteiten van het groen kunnen worden verbeterd. Aangezien de gemeente al het voornemen heeft om een beheervisie/herstelplan en een beheerplan op te (laten) stellen, hoeven we dat niet aan te bevelen. De volgende aanbevelingen preluderen op de inhoud van visie, ontwerp en beheerplan.			
Plantensortiment Tersteeg toepassen Omdat de kwaliteit van het ontwerp met de bijbehorende beplanting de hoogste waarde van het plantsoen vertegenwoordigt, moeten de beplantingen van 't Mouwtje, het Willem Bilderdijkplantsoen, de aanleg langs de nieuwe vaart en de overige door Tersteeg ontworpen groene onderdelen van het Brediuskwartier niet gaan lijken op willekeurig ieder ander park. Zie bijlage beplantingslijst van Tersteeg, toegepast in 't Mouwtje en Bilderdijkpark.			
11	Het plantensortiment van Tersteeg verder onderzoeken en beschrijven voor de verschillende onderdelen van de groene aanleg in het Brediuskwartier.		
Ruimtelijke opbouw beplantingen Tersteeg Bij het beplantingsontwerp gaat het ook om de samenstelling van soorten en het bedoelde			

	<p>ruimtelijke beeld. In de huidige situatie zijn sommige beplantingen uit vorm geraakt en andere vernieuwd op een wijze die niet conform het historische ontwerp van Tersteeg is. Gestreefd moet worden naar een historisch verantwoord beeld dat goed te beheren is.</p> <p>In het ruimtelijk beeld spelen de met hun tuinen aan het openbaar groen grenzende villa's mee. Ze mogen zichtbaar zijn en uitzicht hebben, maar het beeld niet domineren.</p>	
	<i>Opbouw beplantingen Bilderdijkpark</i>	
12	De randbeplanting langs de oostzijde herstellen, zodat deze weer bestaat uit een gevarieerde hoge rand met bomen en doorzichten.	
13	De beplantingen die horen bij de plateaus (inclusief pergola) herstellen, zodat de gebouwde en groene onderdelen weer een geheel vormen.	
14	Terugbrengen water in het goudvissenvijvertje, met beplanting. Het water (met of zonder fontein) is een bijzonder element dat ervaren wordt direct bij binnenkomen vanaf de Willem Bilderdijklaan. Men moet er overheen kunnen kijken om het park te ervaren in zijn juiste proporties. Over het pleintje ziet men tussen de vaste plantenborders de pergola en de trappen aan de westzijde van de vijver. Men moet over het pleintje met de vijver naar de pergola kunnen kijken. Enige waterplanten langs de randen zijn gewenst vanuit historisch perspectief (en de waterkwaliteit).	
15	Plan maken voor vaste plantenborders langs centrale as. Deze borders lijken in het geheel niet meer op het ontwerp van Tersteeg. Vanwege de waarde van de aanwezige beplanting moet bezien worden hoe het beeld kan worden bijgesteld zonder vernietiging van planten.	
16	Bolle heestergroepen terugbrengen op de juiste plekken. De bolle heestergroepen contrasteerden met de verticale vormen van (vooral) coniferen, maar hadden ook een belangrijke rol in het organiseren van de zichtlijnen.	
	<i>Opbouw beplantingen op en langs de zanderijhellingen van het Mouwtje</i>	
17	Integraal en helder plan maken voor de met hout begroeide taluds waarbij bomen meer vrijgezet kunnen worden en bomen verwijderd, maar het behoud van het bosbeeld voorop staat.	
18	Het hek onderaan het bostalud hoger op zetten, minimaal dienen over de hele lengte de bomen onder in het talud (grote eiken) weer in het park te staan.	
19	Waar tussen de boshellingen en het pad gras en heesters zijn, de ruimte niet verdichten met bomen. De bomen horen solitaire te zijn die niet te veel licht wegnemen voor de heesters.	
20	Bepalen contouren van de heesterranden die oorspronkelijk recht waren, maar later gebogen zijn gemaakt.	

21	Langs het rozenpaadje voorlopig geen rozen herplanten, omdat daar nu wegens te veel schaduw geen ruimte voor is. Als op termijn de kans zich voordoet, kan herstel van randen struikrozen langs het pad plaats vinden.	
<i>Opbouw beplantingen langs de Frederik van Eedenweg</i>		
22	Zorgen voor voldoende uitzicht vanaf de Frederik van Eedenweg op het water en de groenaanleg, respectievelijk het weiland aan de oostzijde van de zandvaart. Het onderscheid tussen het meer stedelijke groen (meer siersoorten) ten noorden van de vijver en het meer landschappelijke groen ten zuiden van de vijver mag in stand blijven.	
23	Bezien hoe het herdenkingsmonument weer onderdeel kan worden van het grote geheel. Eventueel voorlopig alleen wat snoeien of niets doen, maar vastleggen welke bomen, heesters, hagen na uitval niet herplant moeten worden.	
<i>Beplantingen weiland</i>		
24	Het weiland niet verder beplanten, maar opener maken zodat het weer een typisch zanderijweiland wordt en van alle zijden kan worden gezien. Er kunnen heel veel treurwilgen uit de oevers worden verwijderd zonder dat de ecologische waarden worden aangetast. Integendeel, een meer historisch beeld kan uitstekend samengaan met soortenrijk grasland en ecologische oevers met zonminnende water-, moeras- en oeverplanten. (In het kader van planvorming dient te worden bepaald welke bomen het beste kunnen worden verwijderd en gehandhaafd. Daarbij moet onder meer rekening worden gehouden met de boomkwaliteit).	
<i>Beplantingen langs de nieuwe vaart</i>		
25	Na zorgvuldige studie naar het oorspronkelijke ontwerp, inventarisatie van wat aan soorten aanwezig is en begrip van het sortiment van Tersteeg, het beeld verbeteren van de golvende grastaluds, de uit meerdere soorten opgebouwde beplantingsgroepen die meer en minder ver naar beneden steken en de aanvullende bomen.	
26	Bij de trappartijen er extra op letten dat de beplanting waarin ze gevat zijn zich verhoudt tot de architectuur en deze niet aan het zicht onttrekt.	
Aanbevelingen voor de watergangen, paden, trapleuningen en losse parkbanken		
Watergangen		
27	Bij vervanging van beschoeiingen zorgen voor vloeiende lijnen waar de oevervorm vloeiend hoort te zijn, en rechte lijnen waar de oever strak hoort te zijn. Erop letten dat vaarten niet worden versmald. De oever van het weiland	

		dient onbeschoeid te blijven. Hier kan het nodig zijn om af en toe waterplanten te rooien om verlanding tegen te gaan.	
28		Kunstwerk voor peilbeheer en waterkwaliteit. Bij de ingang van het Willem Bilderdijkplantsoen aan de Brediusweg zou op de plaats van de damwanden een fraaie constructie kunnen worden gemaakt, eventueel gecombineerd met lage (borrel-) fontein die zuurstof in het water inbrengen. Zo kan een verrijking, verlevendiging van het water in het park tot stand worden gebracht zonder het spiegelend vlak van de vijver in de zichttas aan te tasten.	
29		Gunstige omstandigheden scheppen voor watervogels. In de tijd van Tersteeg werden zwanen gekortwiekt om ze in de vijver te houden. Dat is natuurlijk niet van deze tijd. Eenden, zwanen en andere wilde vogels zijn nog steeds een belangrijk deel van een levendig park, maar moeten 'vastgehouden' worden door goede leefomstandigheden voor ze te scheppen.	
Paden			
30		De juiste breedte van paden en minipleintjes in de paden (aanwezig in Bilderdijkplantsoen) vastleggen op tekening en in stand houden. Letten op een zorgvuldige aansluiting van paden op trappen.	
31		Lichte afstrooilaag van grind op asfaltpaden. Waar asfalt op de paden ligt, behoort dat afgestrooid met een lichte kleur grind.	
Trapleuningen			
32		De twee nog ongeverfde trapleuningen vervangen door groen geverfde leuningen. Waar een leuning ontbreekt een groene trapleuning aanbrengen.	
Parkbanken			
33		Bankenplan maken voor de beste plaatsing van banken vanuit historisch oogpunt en gebruik.	
34		Overwegen weer banken zonder rugleuning te plaatsen op de plekken waar die in het plan van Tersteeg stonden.	
Aanbevelingen voor het beheer			
35		Voorkomen vandalisme - sociaal beheerplan maken. Het ontbreekt niet aan liefde in het Brediuskwartier voor de fraaie aanleg van de plantsoenen. Toch is vandalisme een probleem. Parallel aan het maken van plannen voor herstel van de historische kwaliteiten van de aanleg, dient daarom samen met de bewoners van het Brediuskwartier nagedacht te worden over hoe kan worden voorkomen dat uitgevoerd werk weer wordt beschadigd. Eerdere renovaties tonen aan dat 'hufteproef' materiaalgebruik niet de oplossing is.	

	36	Vaste Beheerder aanstellen Ook wanneer het streefbeeld op kaart is gezet, in een toelichting beschreven en geïllustreerd met referentiefoto's, is het voor goed beheer van de cultuurhistorisch waardevolle aanleg nuttig, zelfs noodzakelijk om een vaste beheerder aan te stellen die kennis van zaken heeft, zorgt voor continuïteit en voor het aansturen van aannemers (bijvoorbeeld inzake maaien en snoeien beplanting).	
	37	Verhogen beheerbudget De zeer waardevolle historische ontwerpen van Tersteeg kunnen alleen goed worden beheerd wanneer daar voldoende budget voor is.	

Bijlage 4 Analyse vragenlijst

Tot 21 november 2021 konden inwoners en gebruikers van het parkgebied een vragenlijst invullen over Het Mouwtje en het Bilderdijkpark. Met de uitkomsten krijgt de gemeente meer zicht op de wensen van de gebruikers van het parkgebied. Die wensen worden meegewogen bij het opstellen van de visie voor het parkgebied Het Mouwtje en Bilderdijkpark. We hebben maar liefst 315 ingevulde vragenlijsten retour ontvangen.

De vragenlijst, die geheel anoniem was, omvatte een deel met gesloten vragen en een deel met open vragen.

Samenvatting gesloten vragen

De antwoorden op de gesloten vragen vatten we samen. De volledige tabellen treft u in de bijlage aan.

Gebruik en waardering van het park

Het merendeel van de respondenten geeft aan dagelijks in het park te komen (37,2%), gevolgd door ongeveer 1 x per week (35,8%), regelmatig (15,4%) en nooit (1,4%).

Op de vraag over het gebruik van park (meerdere antwoorden mogelijk) is 'genieten van het groen' (77,5%) het meest gegeven antwoord. Daarna volgen 'sporten en bewegen' (39,1%), de hond uitlaten (30,6%) en het bezoek aan de kinderboerderij en kindertuinen (20,8%).

Over het algemeen wordt het parkgebied goed gewaardeerd. 15,5% van de respondenten waardeert het gebied met een '9' (15,5%) en 43,4% met een '8', gevolgd door een '7' (21,5%). Voor wat betreft de verschillende onderdelen van het park valt op dat waardering over het groen en de toegankelijkheid het hoogst scoren met allebei 7,4. De onderdelen ruimte om te spelen en afvalbakken scoren het laagst met 6,4 (spelen) en 6,3 (afvalbakken).

Stellingen

Op de vraag hoe we om moeten gaan met verandering in gebruik, geeft het merendeel aan deze te 'accepteren' (54,3%). Een kleiner deel is van mening dat verandering moet worden gestimuleerd (25%) en 19,8% dat verandering moet worden tegengegaan.

40,5% van de respondenten is van mening dat het belangrijk is om jongeren actief te betrekken bij ontwikkelingen van het parkgebied. Een aanzienlijk deel (29,6%) staat hier neutraal in, tegenover 13,2% van de respondenten die het daar helemaal mee eens zijn. Daar tegenover staat 12,8% en 3,9% die het er respectievelijk mee oneens of helemaal mee oneens zijn.

De vraag of de architectonische elementen zo veel mogelijk hersteld moeten worden, passend bij de oorspronkelijke situatie, wordt door 42,7% beantwoord met 'eens', gevolgd door 35,3% met 'helemaal mee eens'.

Op de stelling 'Het kappen van bomen is noodzakelijk om het oorspronkelijke ontwerp te bewaren voor de toekomst' zijn de antwoorden verdeeld. Het merendeel (27,7%) is het daarmee oneens, terwijl 23,7% geen mening heeft en 22,9% het met deze stelling eens is.

Op de stelling 'Een deel van de beplanting vraagt meer onderhoud dan de gemeente kan leveren. Dat heeft gevolgen voor de uitstraling. Wat heeft uw voorkeur hoe wij hiermee om moeten gaan?' wordt door 52,4% van de respondenten aangegeven dat de beplanting in beheer wordt gegeven bij (een groep) bewoners die het onderhoud gaan doen, tegenover 43,3% die voorstander is van 'gebruikmaken van andere beplanting die minder intensief onderhoud vraagt'. Een minderheid (4,4%) geeft aan de beplanting in dat geval te willen verwijderen en te vervangen door iets anders.

Bij de stelling 'Wat vindt u van meer natuur, meer biodiversiteit in het parkgebied?' krijgt het antwoord 'Hoe meer natuur, hoe beter' de meeste respondenten (39,6%). Een iets kleiner deel geeft aan 'graag,

maar niet in het hele park (32,8%), gevolgd door 'liever niet, want dat tast het ontwerp aan' (18,4%). 9,2% geeft aan dit graag te willen maar alleen op plekken waar het nauwelijks zichtbaar is.

Deelname aan werkgroep

Op de vraag 'Zou u willen deelnemen aan de werkgroep om samen verder te werken aan de visie en het beheerplan van het parkgebied?' zijn maar liefst 42 aanmeldingen binnengekomen. Om de werkgroep niet te groot te laten worden (max 24 deelnemers) heeft de gemeente moeten selecteren. Daarbij is gekeken naar een evenredige vertegenwoordiging van kernspelers in het gebied, direct omwonenden en andere inwoners van de gemeente. De geselecteerden hebben een persoonlijke uitnodiging ontvangen voor deelname in de werkgroep.

Samenvatting open vragen

Bij de open vragen zijn zowel enthousiaste reacties als wensen én zorgen over het park gedeeld. Ook hebben we veel suggesties ontvangen. De wensen, zorgen en suggesties geven we hierna **gegroepeerd** en **samengevat** weer:

Algemeen

- Roep een jaarlijkse werkdag voor het Mouwtje in het leven in het kader van NLDoet.
- Het inrichting van parkgebied moet ook congruent zijn met verdere ecologische en sociale planologie gemeentelijke gebieden.
- Hoge hekken van tuinen van omwonenden aan paden worden als storend ervaren: dit versmalt de paden en geeft geen mooi beeld.
- Laat niet te veel mensen meepraten over het park, zoek experts onder de inwoners.
- Maak een goed plan voor het park waarbij de gemeente middelen beschikbaar stelt, vraag om de inzet van omwonenden maar handhaaf als gemeente op vervuiling, vernieling en overlast.
- Investeren in onderhoud betaalt zich ruimschoots terug met dynamischer gebruik.
- Met alleen basisbeheer kan verloedering park niet worden voorkomen.
- De vragenlijst gaat niet in op wat nog wel en wat niet meer acceptabel is als het gaat om gebruik van het park. Er leven meer waardevolle ideeën over het park die via deze vragenlijst niet inzichtelijk worden.
- Zou er een fietspad kunnen komen, langs kindertuinen naar de burg. 's Jacoblaan?
- Betrek 't Goois Lyceum bij het park bij het opruimen van troep in het park.
- Graag inzage in daadwerkelijke (beheer) activiteiten en kosten om een beter beeld te krijgen. Visie moet ook worden voorzien van activiteitenplan voor de komende vijf jaar.

Groen(beheer)

- Geef prioriteit aan het beheer.
- Begin met het verwijderen van onkruid.
- Er moet vooral gesnoeid worden.
- Bomen overwoekeren elkaar en zijn vaak in slechte gezondheid.
- Gemeentelijk onderhoud combineren met het deels in eigen beheer (door inwoners) uitvoeren. Richt een vrijwillige onderhoudsgroep op.
- De gemeente moet de regie nemen voor het onderhoud.
- Bij onderhoud van bepaalde delen van het park door bewoners zijn toezicht, afstemming en heldere afspraken nodig.
- Regie neerleggen dichtbij de wijk (bijv. Vrienden van), gemeente stelt budget en ondersteuning beschikbaar.
- Uitvoerders onderhoud lijken matig geïnstrueerd/worden slecht begeleid. Het onderhoud dat wordt gedaan is slordig en onvolledig.
- OZB in de gemeente is hoog, dan mag je ook iets terugverwachten voor groenbeheer.
- Laat de natuur haar gang gaan, het hoeft echt niet zo aangeharkt te zijn.
- Exoten eruit, inheemse bomen erin, graag grotere vlakken met wilde bloemen en rozenbogen Bilderdijkpark laten overgroeien.
- Graag meer eetbare beplanting zoals frambozen, bessen en tamme kastanjes.

Natuur en klimaatadaptatie

- Water is belangrijk voor de opvang van CO₂ en methaan.

- Water moet worden uitgediept en schoongemaakt waar door er meer biodiversiteit terugkomt waaronder amfibieën en vissen.
- De waterpartijen moeten beter worden onderhouden, uitdiepen en zuurstof inbrengen waardoor er in het water meer biodiversiteit ontstaat: onder andere verbeteren visstand en dergelijke. Hierdoor wordt het ook weer interessant om jongeren om te laten gaan met de mogelijke, vroegere biodiversiteit van het water, en om bewoners en jongeren weer te kunnen laten vissen als hobby.
- Ik mis het vijvertje met vissen in het Bilderdijkpark.
- Houd rekening met de vele verschillende vogels in het parkgebied.
- Neem ook het initiatief van de boer mee die iets aan het weiland wil doen.

Gebruik van het park

- Inclusiviteit is belangrijk: aandacht voor gebruikers met (visuele)beperking, rolstoel en kinderwagen.
- Toegankelijkheid park wordt bemoeilijkt door slechte paden en fietsdranghekken.
- Overlast door drugdealers.
- Moet de gemeente investeren in repareren dure bankjes die vervolgens door hangjongeren worden gebruikt die rotzooi achterlaten?
- De jeugd kan ook spelen met wat er is in de natuur (boom klimmen).
- Toevoegen speelgelegenheid/speeltuintje voor kleine kinderen (peuters).
- In het Brediuskwartier wordt een speeltuin gemist, misschien kan deze in het park worden gerealiseerd.
- Stel een BOA aan na zonsondergang die boetes kan uitschrijven voor overlast.
- Er is overlast door hondenpoep, deze wordt niet opgeruimd.
- Door loslopende honden is er minder speelgelegenheid voor kinderen in het park.
- Toename van honden in het gebied zorgt voor overlast.
- Parkgebied weinig uitnodigend vanwege het ontbreken van voor kinderen aantrekkelijke elementen (m.u.v. de kinderboerderij).
- In het buitenland sluiten parken na zonsondergang, kan dat hier ook?
- Lantaarnpalen in het park zorgen ervoor dat het 's avonds ook nog te betreden is.
- Ook graag prullenbakken terugbrengen in het Mouwtje.
- Doe iets aan de peuken die worden achtergelaten terwijl de afvalbak ernaast staat.

Cultuurhistorische waarde

- Verander niet te veel in het parkgebied, het is een unieke groenplek in een volgebouwde wereld.
- Houdt Het Mouwtje zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke ontwerp: maak er geen speeltuin of hangplek van.
- Onderhoud van het huidige park uitbreiden zodat het originele ontwerp intact blijft.
- Er hoeft van mij geen goudvisvijver of fontein te komen zoals een van de aanbevelingen in het cultuurhistorisch onderzoek. Wel van belang zijn de zichtlijnen Bilderdijkpark.
- De kwaliteit van trappartijen schiet op sommige plaatsen tekort.
- Paden en trappen moet echt onderhouden worden.
- Architectonische elementen zouden op het oog in overeenstemming moeten zijn met oorspronkelijke ontwerp, maar wel met gebruik van duurzame vernieuwingen.
- Wellicht is er een subsidie mogelijkheid bij het Rijk als het park de status van een monument krijgt. Er zijn maar weinig parken in Nederland met een dergelijke waarde het behoud van dit park is niet alleen voor de huidige bewoners maar ook voor de komende generaties van groot belang.

Bijlage 5 Opbrengst vanuit de werkgroep

Verslag werkgroep Het Mouwtje

9 december 2021

Thema: Groen(beheer)

Dilemma 1: *Het kappen van bomen is noodzakelijk om het oorspronkelijke ontwerp te bewaren voor de toekomst.*

Kansen:

Vasthouden aan het ontwerp en het plan van Tersteeg is leuk maar nu zijn andere planten beschikbaar en het klimaat verandert ook. Hier moet je wel rekening mee houden en dit kan ook een kans zijn voor een nog mooier park. Op bepaalde stukken kan het noodzakelijk zijn zoals de rand van het weiland of op de taluds, bijv. voor herstel zichtlijnen of noodzakelijk onderhoud. De bijzondere (solitaire) bomen zoveel mogelijk behouden.

Kijk naar aantrekkelijke en logische wandelroutes rond nieuwere bebouwing (school, Vivium etc), hou daarbij het idee van Tersteeg in het achterhoofd. Heeft hij misschien niet zo ontworpen maar kan het park wel aantrekkelijker maken in relatie tot de aanpassingen die in het verleden hebben plaatsgevonden.

Knelpunten:

Het kappen van bomen kan gevoelig liggen, daar moet je voorzichtig mee zijn. Voor een goed plan moet geld worden vrijgemaakt anders is het kansloos.

Oplossingsrichting:

Geen bezwaar tegen kappen maar wees zorgvuldig in de keuzes die gemaakt worden, maak het concreet, het verwijderen van een boom in de randbeplanting is minder bezwaarlijk dan een boom in het zicht en een boom die vrij staat. Maak een concreet plan en peil dan de meningen van de werkgroep en overige bewoners.

Overige opmerkingen/Quotes:

"In de toekomst kijken en niet naar achteren, het park is levend, ontwikkelt zich, planten groeien en daarmee verandert het park."

"Bomen zijn honderd jaar geleden geplant en groeien nu soms dwars door elkaar heen. Kappen is soms gewoon nodig voor dunning en onderhoud. Langs het pad staat veel troep. Wat was het plan en werk daar weer naar toe."

"Ik heb de expertise niet maar ik wil het als gebruiker graag zo mooi mogelijk groen houden. Daarbij heb ik geen voorkeur voor het ontwerp van Tersteeg en de situatie nu. Ik geniet gewoon van het groen en wil dat graag blijven doen."

Dilemma 2: *Komt het gehele parkgebied in aanmerking voor zelfbeheer of moeten wij dat beperken tot een deel van het park of tot een bepaald groentype?*

Kansen:

Betrek de kinderen en de jongeren (via Yuverta) meer bij het onderhoud van het park dan volgen de ouders vanzelf. Is daarnaast leerzaam voor de kinderen/jongeren en vergroot de betrokkenheid.

Parkwerkdag (bladblazen, rozenclinique etc.) eens in de maand organiseren, zo hou je controle/coördinatie op de werkzaamheden die door de bewoners worden uitgevoerd. Daarnaast geeft zelfbeheer eigenaarschap. Meer mensen voelen verantwoordelijkheid voor het park.

Laat de keuze aan de bewoners die zelfbeheer willen doen en ga dan met hen in gesprek. Zij kunnen prima aangeven wat en hoeveel ze willen beheren.

Knelpunten:

Het zelfbeheer moet niet ingezet worden als mogelijkheid om nog meer te bezuinigen.

Het risico is dat iedereen doet wat hij of zij zelf wil. Werkzaamheden door bewoners altijd onder regie laten uitvoeren in verband met de bescherming van alle bijzondere waarde die het park heeft. Een goede coördinatie, door bijv. een vaste beheerder is essentieel. Ook continuïteit en aansprakelijkheid zijn een risico als je dit bij 'losse' inwoners neerlegt.

Oplossingsrichting:

Een goed plan van aanpak met duidelijke afspraken dan is er veel mogelijk en zijn ook de verwachtingen over en weer te managen. Dit kan ook in de vorm van gezamenlijke werkdagen (voorbeeld is de vrijwilligersgroep van het GNR) Eindverantwoordelijkheid moet wel bij de gemeente blijven.

Overige opmerkingen/Quotes:

"Geef bewoners eigenaarschap over het park."

"Misschien kan het weiland of de gemeentewerf als buurtmoestuin in beheer bij bewoners worden gegeven. Dit zorgt dan gelijk voor meer verbinding."

"Afgelopen jaren is al veel bezuinigd, willen wij meer dan moeten wij het zelf doen."

"In co-creatie heb je meer winst dan met extra budget van de raad voor het onderhoud."

Vragen en antwoorden

Waar is het plan van Tersteeg te vinden, de werkgroep heeft die informatie nodig om goede keuzes te maken. Vooral een tekening met alle bomen en beplantingen wordt als noodzakelijk gezien.

Antwoord: het cultuurhistorisch onderzoek waarin veel kaarten zijn verwerkt is te vinden op de projectpagina op de website van de gemeente.

Thema: Natuur & klimaatadaptatie

Dilemma 1: *Is er een alternatief denkbaar om aan de wensen van de bewoners tegemoet te komen en toch te voldoen aan de richtlijnen vanuit Waternet?*

Kansen:

Is er een manier om te bemesten zonder dat het invloed heeft op de waterkwaliteit? Bemesting zonder chemie? Is het mogelijk om de koeien bij te voeren zoals dat ook bij melkveehouderijen gebeurt? Eventueel in samenwerking met de kinderboerderij, opslag van de hooibalen of juist educatief.

Misschien zijn schapen een alternatief als er genoeg ruimte voor is.

Knelpunten:

Koeien in het weiland, uniek en moeten behouden blijven.

Oplossingsrichting:

Ga het gesprek aan met Waternet en de boer. Is bemesting echt het probleem? Hoe veel moet er bemest worden, is bijvoeren een optie? Onderzoek dit met de betrokken partijen.

Overige opmerkingen/Quotes:

Voor het hele Mouwtje geldt dat de 'oorspronkelijke' begroeiing in de loop der jaren is veranderd. Midden in het weiland is een paddenpoel. De begroeiing rondom moet worden teruggebracht. Meer zicht op het veld, bomen laten staan – uitdunnen. Opgaande beplanting zorgt voor diepte. Niet alles weghalen, maar het moet niet dicht groeien

Kunnen we een wilg omhalen op het eiland naast het weiland om zo een broedplek voor de ijsvogel te maken?

Dilemma 2: *Hoe kunnen wij de biodiversiteit versterken en tegelijkertijd het ontwerp van Tersteeg behouden?*

Kansen:

Oeverbeplanting aan de kant van weiland en eiland. Let daar wel op dat de begroeiing niet woekert. Strakke oevers behouden aan de kant waar meer mensen bewegen.

Met Imkervereniging verbinding zoeken wat de bijen nodig hebben. Ontzettend veel plekken die zich lenen voor andere begroeiing waar nu achterstallig onderhoud is.

Gebruik het park voor educatie, voor scholen rondom parken. Breng de kinderen bij, wat is het voor boom etc. Dit vergroot het bewustzijn op jonge leeftijd. Kijk hierbij ook naar Yuverta Naarden (voorheen Wellantcollege) - opleiding groen samen met de educatie vermengen zodat ze het hele gebied leren te waarderen. Vanuit de opleiding, de leeftijd, betrekken bij, wat doet de beplanting etc. en dat in een duurzame samenwerking gieten. Uitstraling van jongeren.

Grote stukken gras laten vol zaaien met bloemmengsel, eventueel met een speciaal mengsel dat bestaat uit lage bloemetjes zodat er wel gemaaid kan worden. Dit niet overal toepassen maar misschien met een zonering: randen met kruiden en in het midden strak gras.

Knelpunten:

Japane duizendknoop komt voor in plantvakken.

Oplossingsrichting:

Niet al te veel riet maar iets anders. In de plantvakken valt wat te winnen voor de biodiversiteit door toepassing van inheemse soorten met bloemen en bessen en door minder gecultiveerde soorten. Natuurlijke inrichting zoneren, niet overal toe te passen.

Overige opmerkingen/Quotes:

Dit is een kans om een visie neer te leggen voor de langere termijn. Bedenk goed wat je wilt en hoe je het beheert. Wat was het oorspronkelijke idee? Wat is het doel en waarom we kiezen voor welke soort? Beheer moet ook in de visie komen. Toekomstbestendig realiseren: insteek biodiversiteit koersvast en daarvoor een plan maken.

Thema: Gebruik

Dilemma 1: *Welke mogelijkheden zijn er om jongeren in het park de ruimte te geven zonder dat ze daarbij overlast veroorzaken?*

Kansen:

Bied de jongeren sport aan, maak een hardlooperoute, apparaten

Betrek de jongeren bij de inrichting, maak ze verantwoordelijk, laat ze zelf aangeven waar ze behoefte aan hebben, misschien is een plek op het weiland een idee.

Betrek omliggende scholen en laat ze iets in hun educatieve programma opnemen bijvoorbeeld groep 6 en 7)

Knelpunten:

Er wordt drank en drugs gebruikt en drugs gedeeld en jongeren kunnen best onaangenaam reageren als ze worden aangesproken.

Jongeren maken veel rotzooi en dat is een gegeven, er moet vaker worden schoongemaakt.

Oplossingsrichting:

Verzin samen met jongeren een inrichting waardoor ze minder rotzooi maken en zich verantwoordelijk voelen.

Jongerenwerkers en BOA's kunnen samen met omwonenden jongeren aanspreken als ze overlast veroorzaken.

Gebruikers kunnen zelf wat vaker zwerfafval opruimen, goed voorbeeld doet soms goed volgen.

Overige opmerkingen/Quotes:

"De bankjes moeten terug en er moet vaker gehandhaafd worden".

"Geef jongeren podium met een tijdslot en faciliteer het, buiten het tijdslot zijn ze niet meer welkom, binnen het tijdslot mogen ze er zijn".

Dilemma 2: Is het wenselijk om een speelvoorziening die qua uitstraling past bij het ontwerp van het park te realiseren in het parkgebied?

Kansen:

Speeltoestellen kunnen een positief effect hebben omdat er meer toezicht is van ouders. Als locatie wordt de nabijheid van de kinderboerderij of de speelweide geopperd.

Knelpunten:

Vooraf tieners hebben niet veel te doen in de wijk dus speelplekken voor de wat oudere jeugd. Voor de kleinere kinderen is er al veel te spelen in het park. Het stimuleert de creativiteit van kinderen om te spelen met dat wat er is (bomen, water, gras). En anders is er in elke tuin wel een trampoline en een glijbaan.

Geen knallende speeltoestellen, liefst robuuste houten klimconstructie bij de kinderboerderij.

Oplossingsrichting:

Denk aan een bootcamp opstelling of ander materiaal dat uitnodigt tot bewegen.

Overige opmerkingen/Quotes:

"Niet bang zijn om iets mooi te maken, alleen omdat het wellicht kapot gemaakt kan worden".

"In het Meerpark in Amsterdam is een prachtig voorbeeld van hoe een park kan worden ingericht zodat alle gebruikers het prettig hebben". <https://oost-online.nl/park-in-het-sportpark-heet-meerpark/>

"Er moeten geen lantaarnpalen in het park komen".

Kunnen er geen poepzakdispensers worden geplaatst?

In de winter kan er geschaatst worden, kan er in de zomer gelegenheid worden geboden om te zwemmen?

Thema: Cultuurhistorische waarde

Dilemma 1: Is het wenselijk om bij wijzigingen zo veel mogelijk terug te gaan naar het oorspronkelijke ontwerp of moeten wij juist bij de huidige situatie blijven?

Kansen:

Aan het stadspark in Sittard naar ontwerp van Tersteeg, is ook een rijksmonumentenstatus toegekend. Een monumentenstatus heeft voor- en nadelen, waaronder mogelijkheden voor een subsidie.

Aanpassen aan de eisen van deze tijd. Met het oorspronkelijke ontwerp in gedachte. Denk hierbij aan de toegankelijkheid. Deze is op het moment heel slecht.

Knelpunten:

Bewoners van de Antoniushoff willen graag in het park komen en met een rolstoel kom je er niet in. Ook wordt overlast door fietsers ervaren. Ingewikkelde toegangspoortjes zijn er niet altijd geweest. Het

is lastig omdat we niet precies weten hoe het oorspronkelijke ontwerp was. De vraag is ook wat het doel van het park is. Dit onderwerp bevindt zich op het snijvlak van veiligheid en toegankelijkheid.

Er zijn elementen uit het verleden verdwenen. Maar we moeten ons afvragen wat beter werkt?

Oplossingsrichting:

Architectuurhistorische elementen terugbrengen, maar we moeten ook vooruit kijken. Kijken waar de echte prioriteiten liggen. Bijvoorbeeld bij de trappartijen, entreegebieden en bij de pergola. Focus op bepaalde zaken (zoals de zichtlijnen) en geef andere zaken op, wanneer je te maken hebt met een beperkt budget.

Toegankelijkheid/toestand van de paden, van belang voor rolstoelgebruikers.

Geeft aandacht aan de verbinding tussen het Mouwtje en het Bilderdijkpark, onder meer aan de gemetselde plantenbakken.

Aandacht voor cultuur, neem een voorbeeld aan de kunstenaars biënnale aan de Apollaan in Amsterdam/ festival Art-Zuid. Een kunstroute trekt leuk publiek aan. Meer bebording (informatie), wat is er zo bijzonder (Tersteeg). Bijvoorbeeld een routing in combinatie met beelden/sculpturen.

Overige opmerkingen/Quotes:

Hoe bewaren we dit mooie park? Dit is subjectief...cultuurhistorische waarde...maar hoe zit het met de toegankelijkheid van minder valide mensen? Maar ook voor mensen met een kinderwagen? Zodat iedereen er in kan. Vooral de in- en uitgang. We kunnen niet terug naar het historisch perspectief en deze mensen vergeten. Maar we moeten goed kijken naar wat we willen bewaren en wat we willen veranderen.

"We kunnen ook proberen het als rijksmonument te laten verklaren wat erg interessant kan zijn om subsidie te ontvangen, zodat over meer budget wordt beschikt. Daarbij krijg je echter ook met beperkingen te maken. Daar moeten we het over eens zijn. Wat is in het belang van het parkgebied?"

"Wat is handig, wat werkt beter? Wel met een goed plan komen met de voors en tegens. Niet alles hoeft terug te worden gebracht in de oude staat. Dus als we iets aanpassen dan het materiaal kiezen wat past bij deze tijd."

Dilemma 2: Hoe kunnen de parkbanken worden gerestaureerd/gereconstrueerd zonder dat dit opnieuw plekken worden waar overlast wordt ervaren?

Andere formulering van de vraag:

In hoeverre accepteren we het dat een zeer kleine groep (hangjeugd, drugsdealers, zeg 5%) het plezier van 95% kan verpesten?

Kansen:

Meer boa surveillance heeft eerder geholpen en de rol van de politie (via handhaving) en follow-up naar de ouders (brieven naar ouders sturen over het gedrag van hun kinderen). Het afsluiten van het park en het plaatsen van camera's wordt ook genoemd maar de meningen hierover lopen uiteen.

Het is makkelijk om naar de gemeente te wijzen om te zeggen jullie moeten dat doen. Ik denk dat wij als bewoners hier zelf ook een rol in hebben te spelen. En zelf meer gesprekken voeren met de mensen die overlast veroorzaken. Het elkaar op een normale manier feedback geven kunnen we trainen.

De meningen over de stenen bankjes lopen uiteen, een mogelijkheid is het plaatsen van een kunstwerk op de plek van de zitjes in de lunetten met hergebruik van de stenen uit de bankjes. Een kunstwerk kan ook worden geplaatst op de lunetten in de monumentale stenen trap.

Plaats in de pergola een sterk ruikende bloemenzee zodat jongeren er niet gaan zitten, bijvoorbeeld kamperfoelie.

Knelpunten:

Van 24.00-08.00 uur wordt overlast ervaren in het parkgebied. Je weet op welke plekken de

hangjongeren zijn. Zorg voor meer handhaving. Niet de puber die de grens opzoekt is het probleem, maar de harddrugsdealer die er komt.

Oplossingsrichting:

Parkgebied voor iedereen toegankelijk houden en de bankjes terugplaatsen/behouden.

We moeten juist Investeren in jongeren. Jongeren weren helpt niet. Aandacht houden voor jongeren.

Overige opmerkingen/Quotes:

"Het park is voor iedereen die zich een beetje normaal aan de regels houdt. Als je drugs dealt of met de wodka expres op je scooter door het park rijdt dan ga je tegen de wet in en dat kan gewoon niet. Dan komen we nergens. Het is een zeer complex maatschappelijk probleem."

"Kat op het spek binden door de stenen bankjes weer terug te plaatsen, vind ik het niet waard. Er is in het verleden te vaak overlast geweest. Praten op zijn tijd en een emmertje koud water."

"Focus op de grotere waarden, dat zijn niet de parkbanken".

"De tijd waarin het ontwerp tot stand kwam, was een andere tijd"

Vragen en antwoorden

Wat is er nu eigenlijk veranderd ten opzichte van vroeger?

In het cultuurhistorisch onderzoek staat hoe het ontwerp tot stand is gekomen en dat het in grote lijnen nog heel herkenbaar is. Op een paar punten is het veranderd en daar worden aanbevelingen voor gedaan.

Het gaat om het terugbrengen van elementen die zijn verdwenen of die wat minder goed onderhouden zijn.

Wat zijn eigenlijk de losse elementen die zijn verdwenen? Denk aan een stenen bank. Bankjes die zijn vervangen door losse exemplaren, lantaarnpalen die zijn vervangen, bruggetjes die zijn aangepast en paden die zijn verbreed of juist versmald.

Valt hier iets voor de jongeren (vanwege de overlast in het Bilderdijkpark) te creëren? Bijvoorbeeld naast het weiland/bij de ingang van de Huizerweg/de schuine opgang? Het zit niet in de buurt van bewoning. Op die manier krijg je een multifunctioneel park. Er wordt dan wel cultuurhistorisch iets van het weiland afgesnoept.

Bijlage 6 Reacties op de conceptvisie februari 2022

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
1	Jacqueline Kooijmans		
	<p>Hoofdstuk 1: Inleiding pagina 4: Toevoegen 1e alinea 5e regel: "een park in Bussum wat voor iedereen vrij toegankelijk is zodat iedereen er graag gebruik van kan maken.</p>	Niet overnemen. In hoofdstuk 5 wordt het vergroten van de toegankelijkheid van het park onder 'Herstel' uiteengezet.	Leidt niet tot wijzigingen
	<p>Hoofdstuk 5: Toekomstbeeld pagina 12 5.1 De toekomst van het Mouwtje: tweede alinea: "Men wandelt, of verplaatst zich met hulpmiddelen, laadt de hond uit enz." Pagina 13</p> <p>5.2 het parkgebied in het algemeen: tweede alinea: "Het verbeteren van de begaanbaarheid van paden, toegankelijkheid, enz. Pagina 15</p>	<p>Bedoeld wordt 5.2? Goede suggestie om onderscheid tussen beschrijven huidige situatie en toekomstige situatie (verbeteren) beter te formuleren, bovendien ontbreken hier wat voegwoorden. Tekstwijziging: alinea die begint met "Het parkgebied ligt ..." vervangen door: "Inwoners gebruiken het park voor een ommetje, om de hond uit te laten, voor een hardlooprondje of om anderen te ontmoeten. Het verbeteren van de begaanbaarheid van paden, de toegankelijkheid, de zichtbaarheid van de toegangen en van de verbindingen tussen de verschillende delen, kunnen bijdragen aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van het park."</p>	Leidt tot wijzigingen
	<p>5.5 Gebruik van het park prima tekst bij Herstel "beter toegankelijk maken van een deel van het park voor</p>	Goede suggestie.	Leidt tot wijzigingen

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	mindervaliden, waar ik dan nog toegevoegd zou zien: "bredere en geëgaliseerde paden aan te leggen die meer veiligheid bieden voor mindervaliden , en aandacht voor toegangspoortjes te hebben".		
2	Cas Wiebinga		
	Titelblad (pagina 1) Vervang ondertitel door: "De groene erfgoedparel van Gooise Meren"	Goede suggestie. Overnemen waarbij de vervangen wordt door een.	Leidt tot wijzigingen
	5.3 Groen(beheer) Herstel (pagina 14) "Hoewel bomen zeer belangrijk zijn, is het ook wenselijk om zichtlijnen te herstellen om daarmee de belevingswaarde van het park te versterken. Het gaat hierbij met name om de zichtlijnen over het weiland <u>en de verbinding tussen Bilderdijkpark en het Mouwtje</u> . Ruimtelijk gezien is het belangrijk om de openheid van het weiland weer vanuit het park te kunnen beleven <u>en van het parkgebied één geheel te maken.</u> "	Goede aanvulling	overgenomen
	5.5 Gebruik van het park (pagina 15) "Deze veranderingen willen wij niet tegengaan maar met elkaar kunnen wij zorgen dat de verandering een meerwaarde oplevert voor het parkgebied en de samenleving, <u>en overlast tot een minimum beperkt kan worden</u> . Om dit te bereiken streven wij het volgende na: etc. etc."	Goede aanvulling. Wij formuleren deze echter in een positieve benadering, namelijk: "Deze veranderingen willen wij niet tegengaan maar met elkaar kunnen wij zorgen dat de verandering een meerwaarde oplevert voor het parkgebied. Daarbij zoeken we naar een goede balans in het gebruik, waar zowel omwonenden als gebruikers zich comfortabel bij voelen."	Leidt tot wijzigingen
	5.6 Cultuurhistorische waarde (pagina 17) "Het parkgebied wordt tegenwoordig anders en intensiever gebruikt. Het is niet langer alleen een gebied voor wandelaars zoals in de beginperiode (zie ook ~~onder~~ 5.5) <u>waardoor omwonende vooral 's nachts veel overlast ervaren</u> . Bij het treffen van maatregelen is het van belang om <u>daar rekening mee te houden met deze</u>	We willen de nadruk niet veel op overlast leggen. De huidige formulering biedt voldoende waarborgen om bij het treffen van maatregelen zorgvuldige keuzes te	Leidt niet tot wijzigingen

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	<p>veranderingen. Dit kan door prioriteiten te stellen voor het restaureren en terugbrengen van <u>alleen de grotere</u> cultuurhistorische elementen. De aandacht kan daarbij uit gaan naar belangrijke plekken in het ontwerp zoals de entreegebieden, trappartijen en op zichtlocaties binnen het parkgebied. Voor delen van het park die minder prominent zijn en/of dichtbij tuinen van aanwonenden zijn gelegen en potentiële overlastplekken zijn, kan de keuze worden gemaakt om verdwenen of aangetaste elementen niet te herstellen. Dat houdt in dat op die plaatsen de cultuurhistorische waarden ondergeschikt zijn.”</p>	<p>maken. Zie ook onder 5.5.</p>	
3	Imkervereniging		
	<p>Bijlagen: In bijlage 3 staat onder 4 dat wordt aanbevolen het grondgebied dat bij de bijentuin hoort dient te worden herbestemd tot groenvoorzieningen/recreatieve doelstellingen. De Bijenvereniging heeft daartegen bezwaar. 1. De in de toelichting gemaakte redenering gaat uit van het vlieg gedrag van bijen, dat is echter niet de kwestie. De kwestie is dat voor het houden van bijen een goede omgeving moet zijn. Waarbij bezoekers geen gevaar lopen op de bijen onrustig te maken, Daartoe is een deel van de tuin als maatschappelijk is bestemd. 2. De bijenstand standen in de tuin, waar de bijenkasten staan, maken onlosmakelijk deel uit van de (gebouwde) maatschappelijke functie die aan het huisje en stal zijn toegewezen. Dit deel van het gebied is ook heel anders bedoeld dan de groenfunctie. In het huidige bestemmingsplan is dat deel van de bijentuin waarop geen standen staan reeds bestemd als groen. De imker vereniging ziet derhalve geen aanleiding tot het wijzigen van de bestemming; immers het huidige gebruik stemt overeen met de huidige bestemming. 3. De imkervereniging ziet geen relatie tussen de het cultuurhistorisch onderzoek en het herbestemmen van het perceel van de imkervereniging.</p>	<p>In het bijlagenrapport is in bijlage 3 integraal de lijst met aanbevelingen opgenomen zoals deze in het vastgestelde cultuurhistorische onderzoek staat. Het opstellen van het toekomstbeeld is juist als vervolg op dit onderzoek gekomen om vast te leggen welke wijzingen wij met elkaar nastreven. Voor dit moment staat er geen bestemmingsplan wijziging gepland.</p>	<p>Leidt niet tot wijzigingen</p>

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
4	Vrienden van het Bredius		
	Hoofdstuk 1: Inleiding Pag 4: Sinds 2020 heeft ook vereniging Vrienden van het Bredius zich hard gemaakt voor de uitvoering van het cultuurhistorisch onderzoek en verbeteren van het beheer.	Goede aanvulling. Tekstwijziging: "De verenigingen Vrienden van het Mouwtje en Vrienden van het Bredius streven naar...."	Leidt tot wijzigingen
	Hoofdstuk 2: De opgave Pag 5: Voorafgaand aan de participatie heeft een cultuurhistorisch onderzoek plaatsgevonden waar de beide Vrienden ook bij betrokken zijn geweest.	[NB: alinea 2 begint een beetje vreemd, het bewonersonderzoek wordt hier voor het eerst aangehaald, komt uit de lucht vallen, aanpassen naar: "Samen met inwoners wil de gemeente een visie ... etc".] Goede aanvulling. Tekstwijziging vanaf alinea 21, na de eerste zin: "Voorafgaand aan de visie is een cultuurhistorische onderzoek naar het parkgebied gedaan. De verenigingen Vrienden van het Bredius en Vrienden van het Mouwtje, zijn nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van dit onderzoek. Zie ook hoofdstuk 4."	Leidt tot wijzigingen
	Hoofdstuk 3: Kaders pag 7: Het kader van de Visie Buitenruimte wringt doordat beter beheer direct afgeschoven wordt naar bewoners én het beheer van cultuurhistorisch groen niet anders behandeld wordt dan een willekeurige berm. Ons inziens moet in de visie naar voren komen hoe wij hiermee om willen gaan: als wij inderdaad ons doel dat "het parkgebied over honderd jaar nog steeds een waardevolle groene oase is in de bebouwde omgeving. Een gebied waar bezoekers nog steeds komen om rust te vinden en genieten van het groen" willen behalen, wat is daarvoor nodig dat niet in lijn is met de kaders.	In deze alinea worden de geldende beleidskaders uiteengezet. In hoofdstuk 5/6 geven we aan dat we soms van het kader moeten afwijken.	Leidt niet tot wijzigingen

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	<p>Ook wordt over bewoners gesproken, het is belangrijk te onderstrepen dat het openbare parken betreft, dus niet exclusief voor direct omwonenden. Beter om te spreken over bezoekers van het parkgebied of inwoners van de omliggende buurten/gemeente.</p> <p>Wij verwachten dat er animo in de buurt is om een bijdrage te leveren, maar de intentie om te investeren moet in onze ogen wel van twee kanten komen. Dat moet ook in dit stuk worden benoemd. Het betreft hier niet een plantsoen, maar een enorm gebied dat door het hele Brediuskwartier heen verweven is. Dat moet serieus en professioneel worden beheerd.</p>	<p>Goede aanvulling. 'Bewoners' vervangen we in dit hoofdstuk door 'inwoners'.</p> <p>In deze alinea worden de geldende beleidskaders uiteengezet. In hoofdstuk 5/6 geven we aan hoe we de doestellingen willen verwezenlijken.</p>	<p>Leidt tot wijzigingen</p> <p>Leidt niet tot wijzigingen</p>
	<p>Pag 8: Kader Erfgoedvisie</p> <p>Er zijn nu 2 punten die wat ons betreft ook opgenomen kunnen worden als kader voor de visie, deze zullen ondersteunend kunnen werken bij de uiteindelijke keuzes voor uitvoering- en beheerplan. Het betreft de volgende 2 punten uit de Erfgoedvisie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erfgoed als vertrekpunt en dragende kracht inzetten bij ruimtelijke ontwikkelingen: Cultuurhistorie en cultureel erfgoed zijn onderscheidende kenmerken in dit verhaal van de plek. Het is dan ook van belang om het erfgoed integraal op te laten gaan in de gemeentelijke Omgevingsvisie. Landschap en cultuurhistorie zijn een van de belangrijkste vertrekpunten als het gaat om de benoeming van gebiedskwaliteiten. - Inspiratie en richting bieden aan maatschappelijke opgaven: Erfgoed kan een kans zijn om een gebied een eigen identiteit te laten behouden of te geven, passend bij de opgave in het gebied. Bij de ontwikkeling van een visie voor het transformatiegebied zijn er kansen om vanuit het cultureel erfgoed opgaven uit andere sectoren met elkaar te verbinden. Erfgoed is dan niet louter een aparte opgave maar wordt beschouwd als de identiteitsdrager van een heel gebied. Zo kunnen historische structuren of elementen als vertrekpunt voor grote ruimtelijke opgaven dienen. De historische gelaagdheid draagt bij aan de aantrekkelijkheid van het landschap. En een aantrekkelijke gemeente waar het goed toeven is, trekt mensen en 	<p>Goede aanvulling. Deze twee punten voegen we toe.</p>	<p>Leidt tot wijzigingen</p>

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	bedrijven aan.		
	Hoofdstuk 4: Historisch onderzoek Pag 11: Goed om te vermelden wat er gedaan wordt met de aanbevelingen uit het onderzoek. Nu lijkt het een los element in het stuk terwijl met name de aanbevelingen duidelijke richting geven voor de visie.	Goede aanvulling. We voegen toe na 4.3: "De aanbevelingen uit het onderzoek zijn met de werkgroep gedeeld tijdens de verschillende bijeenkomsten. De aanbevelingen zijn niet een-op-een overgenomen in het Toekomstbeeld. Met de werkgroep zijn in de laatste bijeenkomst op 27 januari 2022, prioriteiten bepaald die zijn opgenomen in het uitvoeringsplan in hoofdstuk 6 van deze visie."	Leidt tot wijzigingen
	Hoofdstuk 5: Toekomstbeeld Pag 12: Zoals onze droom (ambitie?) nu gedefinieerd is, ligt zij tot 100 jaar in de toekomst. Dat is te ver weg, Ook bevat deze ambitie niet het vertrekpunt van een historisch park, maar wordt gesproken over een groene oase. Wij stellen de volgende zinsnede voor: Onze droom is dat het parkgebied vanaf nu, de komende jaren meer en over honderd jaar nog steeds een bijzondere groene oase is in de bebouwde omgeving, waarin de cultuurhistorische waarden voor altijd worden herkend. Een gebied waar bezoekers komen om voor ontspanning en kunnen genieten van het prachtig onderhouden groen.	Hier gaan wij deels in mee. Veel inwoners zijn van mening dat het park nu ook al een groene oase is. Tekstwijziging: "Onze droom is dat het parkgebied de komende jaren een bijzondere groene oase blijft in de bebouwde omgeving, waarin de cultuurhistorische waarden voor altijd herkenbaar blijven. Een gebied waar bezoekers komen om voor ontspanning en kunnen genieten van het groen."	Leidt tot wijzigingen
	Onder 5.1 de volgende gewenste aanpassing bij punt 3: "Laten zien dat wij trots zijn op het parkgebied als groene erfgoedparel van Gooise Meren." Om meer te kunnen toetsen aan dit doel is het beter om het te vertalen naar gedrag, wat doe je precies als je trots bent. Daarom het voorstel om de zin als volgt te formuleren: "De manier waarop wij omgaan met het parkgebied in onderhoud en gebruik laat zien dat wij trots zijn op het parkgebied als groene erfgoedparel van Gooise Meren."	In deze alinea kiezen we voor korte kernachtige doelstellingen die beginnen met een werkwoordsvorm.	Leidt niet tot wijzigingen
	Pag 13: In de algemene inleiding (5.2) missen we een ambitie als het gaat om	Terecht punt. Alinea 5.2 gaat echter over	Leidt tot wijzigingen

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	<p>beplanting. Er staat: "met behoud van de reeds aanwezige beplanting". Maar hier zijn wel degelijk aanpassingen nodig, want er is echt serieus achterstallig onderhoud en zeer veel overmatig onkruid dus er kan beter gesteld worden "met beplanting die recht doet aan de uitstraling van een cultuurhistorisch park".</p>	<p>het verleden, het gaat om behoud van de aanwezige beplanting door Tersteeg. Het is inderdaad wel van belang om ook in de doestelling tot uitdrukking te laten komen dat aanpassingen in het groen nodig kunnen zijn.</p> <p>Doelstelling 5 op p. 12 passen we aan naar: "Veranderen <u>en</u> versterken uitsluitend op basis van overtuigende meerwaarde voor de groene- en cultuurhistorische kernkwaliteiten van het gebied."</p>	
	<p>Pag 13/14:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In het groenbeheer (5.3) wordt niet gesproken over beplanting anders dan bomen, terwijl ons inziens ook het verwijderen en continu bestrijden van onkruid bij Herstel benoemd moet worden, met een beplantingsplan als basis. - Het beplantingsplan kan nog eens worden benoemd als Kans: er is weinig bekend over de planten die Tersteeg gebruikte en daarmee zou een beplantingsplan met oog voor biodiversiteit, bij voorkeur opgesteld door een toonaangevende tuinarchitect, een uitstekend vertrekpunt kunnen vormen om het park een nieuwe elan te geven. - Het beplantingsplan met bijbehorende herstel- en aanplantwerkzaamheden zouden ook een opmaat kunnen zijn voor vrijwilligers om een deel van het beheer ter hand te nemen. Een beplantingsplan is sowieso een randvoorwaarde om bewoners aan het werk te zetten, met name omdat het werk vooral in de hoek van de aanplanting (niet bomen) zal zijn. 	<p>Het verwijderen van onkruid is een beheermaatregel die terugkomt in het beheerplan.</p> <p>Het in kaart brengen van de beplanting, zodat keuzes daarop gebaseerd kunnen worden is een goede toevoeging. Wij voegen dit toe in hoofdstuk 6 onder doelstelling 1 als concrete uitwerking.</p>	<p>Leidt niet tot wijzigingen</p> <p>Leidt tot wijzigingen</p>

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	<ul style="list-style-type: none"> - Bij Herstel zou nog benoemd moeten worden dat er een ander beleid moet komen voor het maaien van het gras, waardoor de gezondheid en status van het gras verbeterd kan worden. - Het aanstellen van een beheerder, danwel het verbeteren van de coordinatie van het beheer wordt benoemd als kans, maar is feitelijk een randvoorwaarde. Dit zou dus beter onder Herstel benoemd kunnen worden. Het ontbreken van een goede beheerder heeft geleid tot de huidige staat van onderhoud. - Onder Herstel zou ook Onderzoek naar de huidige wijze van aanbesteding en de aangestelde aannemer benoemd kunnen worden. Immers het groenbeheer laat zeer te wensen op dit moment, mogelijk als gevolg van de wijze waarop het nu georganiseerd wordt. Het groenbeheer moet een balans hebben tussen wat vrijwilligers doen en wat de verantwoordelijkheid is van de betaalde beheerders. 	<p>Een verandering in het onderhoud van het gras hoort niet thuis in een toekomstbeeld maar in een beheerplan.</p> <p>Het aanstellen van een beheerder is een verandering ten opzichte van de huidige situatie en staat daarom bij inspiratie/kans. De huidige staat van onderhoud is een gevolg van de manier waarop jarenlang tegen groen in het algemeen en groen erfgoed is aangekeken in combinatie met het beschikbare budget.</p> <p>Wij begrijpen de wens maar een gemeente is wettelijk gebonden aan een bepaalde vorm van aanbesteden, daar kunnen wij niet van afwijken. De wijze van aanbesteding, binnen onze wettelijke mogelijkheden, wordt meegenomen in het beheerplan.</p>	<p>Leidt niet tot wijzigingen</p> <p>Leidt niet tot wijzigingen</p> <p>Leidt niet tot wijzigingen</p>
	Pag 14: Onder 5.4 zouden we graag zien dat het bestrijden van (uitheems) onkruid ook benoemd wordt bij Herstel. Dit heeft geleid tot verdringing van inheemse soorten en werkt op dit moment de ontwikkeling van meer biodiversiteit tegen (de beplanting wordt eenzijdig ipv diverser, er is weinig ruimte voor bloemen of	Goede aanvulling. Wij voegen bij herstel toe: "Op enkele locaties is sprake van exoten die de inheemse kruiden verdringen. Het	Leidt tot wijzigingen

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	beplanting die insecten en vogels aantrekt).	terugdringen van de exoten zoals Japanse duizendknoop vraagt voldoende aandacht en inspanning bij het dagelijks beheer."	
	Pag 15: onder 5.5 Gebruik van het park (en wellicht ook 5.6): het is op dit moment natuurlijk wel heel treurig dat de allermooiste zichtlijn van het Bilderdijkpark ook het lelijkst gebruikt wordt. De bankjes onder de pergola bij de vijver zijn een favoriete hangplek en maken permanent een smerig indruk (lege drankflessen, peuken, graffiti, resten van drugsverpakkingen plastic etc). Onder Behoud zou daarom toegevoegd kunnen worden dat we het parkgebied opgeruimd en schoon willen houden zodat alle soorten bezoekers gestimuleerd worden om zich netjes te gedragen en hun afval op te ruimen.	Terecht punt. Toevoeging na laatste zin behoud: "Door het parkgebied opgeruimd en schoon houden worden bezoekers gestimuleerd om hun gedrag daarop aan te passen en afval op te ruimen."	Leidt tot wijzigingen
	Hoofdstuk 6: In de praktijk Pag 19: in een visie hoort het benoemen van het beschikbare budget niet thuis. Wij zouden dan ook de paragraaf waarin dit wordt vermeld, verwijderen.	In een visie hoort inderdaad geen budget thuis maar in hoofdstuk 6 wordt een doorkijkje gegeven richting het beheerplan. Gelet op de vele vragen over het budget wilden wij hiermee duidelijkheid geven. De alinea wordt verwijderd en komt terug in het beheerplan	Leidt tot wijzigingen
	Bij doelstelling 1 en 3 moeten het beplantingsplan opstellen en het terugdringen van onkruid worden benoemd.	Het in kaart brengen van de beplanting en daar keuzes op baseren ontbreekt inderdaad. We voegen deze toe als bullit onder doelstelling 1. De aanwezigheid van een kruidenlaag kan juist van belang zijn voor de biodiversiteit. In het beheerplan wordt dit meegenomen. Zie ook onder doelstelling	Leidt tot wijzigingen Leidt niet tot wijzigingen

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	Zie ook onze suggestie voor herformulering van Doelstelling 3: "De manier waarop wij omgaan met het parkgebied in onderhoud en gebruik laat zien dat wij trots zijn op het parkgebied als groene erfgoedparel van Gooise Meren."	2. Doelstelling 3 passen we niet aan, zie reactie op 5.1.	Leidt niet tot wijzigingen
	Bij doelstelling 6 zou eerst gestreefd kunnen worden naar een inventarisatie van bewonersparticipatie zou kunnen inhouden, gezien de complexiteit van goed beheer van zo'n enorm gebied. Daarna kan dat worden vastgelegd in een overeenkomst, maar dat is stap 2.	De formulering 'in overleg met bewoners' geeft aan dat we bewoners hier nauw bij betrekken. Vergt geen nadere verduidelijking.	Leidt niet tot wijzigingen
	Pag 20: Het zou mooi zijn als er een idee is op welke wijze het voor bewoners aantrekkelijk en leuk gemaakt kan worden om ook werkelijk bij te dragen aan het beheer.	De visie beschrijft doelstellingen op hoofdlijnen. Bij het opstellen van het beheerplan wordt ook aandacht besteedt aan de bewonersparticipatie en wordt samen met de bewoners gekeken op welke wijze zij betrokken willen worden	Leidt niet tot wijzigingen
	Pag 21: Zie onze suggestie voor herformulering van Doelstelling 3: "De manier waarop wij omgaan met het parkgebied in onderhoud en gebruik laat zien dat wij trots zijn op het parkgebied als groene erfgoedparel van Gooise Meren."	Doelstelling 3 passen we niet aan, zie reactie op 5.1.	Leidt niet tot wijzigingen
5.	Clemens Ebbinkhuijsen		
	Wat mij betreft is het eindconcept een goede weergave van de reacties uit de twee vergaderingen. Het is ondoenlijk om ieders ideeën en wensen tot visie en beleid te maken. Het is een bruikbaar stuk om keuzes uit te maken. Mijn complimenten voor jullie geduld en inzet. Ik ben altijd bereid om hierover van	Dank voor uw complimenten	

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
	gedachte te wisselen of te steunen bij het gekozen plan van aanpak.		
6.	Charlotte Abma		
	Deze uitgebreide en volledig, tot in de details, behandelde conceptvisie komt heel overtuigend over. Dus eerst dank voor deze zo grondig aangepakte studie.	Dank voor de complimenten	
	<p>Ik heb een paar voorstellen: het bijbehorende kaartje met de in rood aangegeven begrenzing van het parkgebied zou duidelijker kunnen door de aangrenzende lanen en straten te benoemen. Daarbij ook in kleur de in/uitgangen aangeven. En de met groene cirkels aangegeven bespreekplekken (5.7) nummeren met de bijbehorende huidige bestemming.</p> <p>Het idee om een handige wandelkaart te maken met alle ins en outs is praktisch.</p> <p>Veel wandelaars kennen bv. niet het smalle laantje dat van de Jacob Obrechtlaan naar de speelweide aan de Burg. s' Jacoblaan gaat. Zijn de zanderij sloten in Naarden achter de Brediusweg en de Jan Steenlaan in het parkgebied opgenomen?</p> <p>De entree naar het Mouwtje was vroeger inderdaad heel anders: langs een net over de brug staand boerenhuis met ernaast een hoenderhof met kalkoenen! Ik weet nog dat ik als jong kind bang was voor deze luidruchtige en voor mij griezelig uitziende dieren.</p>	<p>Goed voorstel om kaart aan te passen en te voorzien van een legenda.</p> <p>Een wandelkaart kan onderdeel zijn van meer bekendheid geven aan de geschiedenis van het park, wordt als suggestie opgenomen onder doelstelling 4 in hoofdstuk 6</p> <p>De genoemde zanderijsloten vallen niet onder het parkgebied.</p> <p>In de loop der jaren is al veel veranderd aan het parkgebied. Dat zal blijven gebeuren, zolang de essentie van het ontwerp behouden blijft.</p>	<p>Leidt tot wijzigingen</p> <p>Leidt tot wijzigingen</p> <p>Leidt niet tot wijzigingen</p> <p>Leidt niet tot wijzigingen</p>

	Opmerking/vraag	Reactie	Wat hebben we met de vraag / opmerking gedaan in de nieuw versie van de visie?
7.	Annelies Visser		
	<p>Hoofdstuk 3: Kaders</p> <p>Bij biodiversiteit rekening houden met inheemse soorten. Dus soorten die van origine thuishoren in dit gebied, zodat de biodiversiteit niet in gevaar komt.</p>	<p>In het biodiversiteitsactieplan is het toepassen van inheemse soorten ook nadrukkelijk benoemd. In hoofdstuk 3 is een korte samenvatting gegeven van dit beleid en staat dit niet specifiek benoemd. In paragraaf 5.4 wordt wel benoemd dat inheemse soorten van belang zijn.</p>	<p>Leidt niet tot wijzigingen</p>
	<p>Het gebied voor de komende 100 jaar behouden. Rekening houdend met deze periode mbt speeltoestellen</p> <p>Bootcamp is nu heel populair over 25 jaar misschien niet meer.</p> <p>Schommels zijn altijd leuk (maar misschien te veel onderhoud?)</p>	<p>We geven aan dat de speeltoestellen robuust moeten zijn. In de visie is de bootcamp-opstelling slechts als voorbeeld benoemd</p>	<p>Leidt niet tot wijzigingen</p>
8.	A.Huijgen		
	<p>6.3 Stelling 4 (blz 21)</p> <p>Bij het beoordelen of er speelvoorzieningen/ toestellen zouden kunnen worden gerealiseerd, zou de beoordeling hiervan zich niet moeten beperken tot " het park" (zoals in deze visie omschreven).</p> <p>Ook andere, mogelijk beter geschikte locaties in " het Brediuskwartier", moeten hierin mee worden genomen. Dan kan mogelijk aan beide worden voldaan; Meer speeltoestellen in deze wijk en ' het park' met zoveel mogelijk cultuurhistorische elementen naar het oorspronkelijke ontwerp behouden/ terugbrengen.</p> <p>Zeker het maar summier gebruikte speelveldje aan de 'sJacoblaan (het 's Jacobveldje) zou hiervoor waarschijnlijk veel geschikter zijn. Het heet niet voor niets zo! Dit kan ook vanaf minimaal 3 kanten worden bereikt.</p>	<p>In het speelbeleid is opgenomen dat altijd gaat gekeken moet worden naar de spreiding van speelvoorzieningen.</p> <p>Tekst aangepast: "Onderzoek de mogelijkheid om een speelvoorziening te realiseren, eventueel in combinatie met voorzieningen voor hardlopen/bootcamp. Bij dit onderzoek moet worden gekeken naar de spreiding van speelvoorzieningen in een groter gebied dan alleen het parkgebied."</p>	<p>Leidt tot wijzigingen</p>